

פנינה לשבת

וישב תשע"ח

בפנימיות הפרשה (הרב אברהם מרדכי גוטליב שליט"א)

"ויספר אל אביו ואל אחיו ויגער בו אביו ויאמר לו, מה החלום הזה אשר חלמת הבוא נבוא אני ואמר ואחייך להשתחוות לך ארצה?" (בראשית ל"ו, י')

חלום זה סוג של התגלות מסוימת שיש לאדם, מסר מסוים שהקב"ה רוצה להעביר לו. מה ראה יוסף בחלומו? וכיצד להבין שיעקב ורחל, אביו ואמו, ישתחוו לו?

זה עניין עמוק. יעקב ויוסף הם בחינת קו אמצעי. כידוע מבחינת עבודת ה' כל דבר בנוי בשלושה קווים, **שני כתובים המכחישים זה את זה עד שיבוא הכתוב השלישי ויכריע ביניהם**. יעקב הוא קו אמצעי בין אברהם ליצחק, אברהם מידת החסד, יצחק מידת הגבורה, ויעקב הוא קו התפארת האמצעי ביניהם. יוסף, בין הבחינות השונות של השבטים גם הוא קו אמצעי. זאת עוד הבנה מדוע יעקב אהב את יוסף, כי הבחינה של שניהם דומה, בחינת קו האמצעי.

צריכים לדעת שיש **שתי מערכות כלליות**: מערכת אחת נקראת חסדים מכוסים והמערכת השנייה נקראת חסדים גלויים. אלו שתי מערכות בעבודת האדם. חסדים מכוסים זו מערכת של אמונה, שהחסדים של ה' מכוסים ולא רואים אותם, ואז צריך האדם להאמין שה' יתברך הוא הטוב והמטיב, והוא האדם אינו רואה את זה. אברהם, יצחק ויעקב שהיו מרכבה לספירות חסד, גבורה ותפארת, ימין שמאל ואמצעי אשר שייכים למערכת החסדים המכוסים, למרכבה העליונה. יוסף ואחיו שייכים למערכת החסדים המגולים. ז"א, המצב הרוחני שחסדי ה' יתברך מגולים, כפי שכתוב לעתיד לבוא, **"מלאה הארץ דעה את ה' כמים לים מכסים. ולא ילמדו עוד איש את רעהו דעת את ה' כי כולם ידעו אותי למקטנם ועד גדלם"** – מערכת חסדים מגולים כאשר ה' יתברך מאיר באדם, והאדם כבר לא צריך להאמין, אלא הוא מרגיש את מציאות ה', הוא מרגיש את חסדי ה'. שלושת הקווים שבמרכבה התחתונה, במערכת החסדים המגולים, מרמזים על בחינת י"ב שבטים כולל יוסף, יוסף הוא הקו האמצעי של המערכת הזאת. לכן יוסף חלם שיעקב יבוא וישתחוה לו. זהו רמז שלעתיד לבוא לא תהיה הסתרה ולא יצטרכו את מערכת החסדים המכוסים שיעקב שייך אליה. לעתיד לבוא, רצון ה' שה' יתברך יהיה מגולה. לכן אומר יוסף ליעקב, שגם הוא יבוא להשתחוות לו ולא רק האחים, כי המערכת של החסדים המגולים היא המערכת שתשלוט.

דברים מתוך מאמר תרי"ב

פניני השפעה ואמונה (א.נ.)

זוג יונים

המודד האמיתי של האדם כיצד הוא אוהז בכל המידות, ובפרט במידת השלום (שלמות), הוא אך ורק בתוך ביתו עם אשתו. שם עיקר הניסיון ושם עיקר העבודה האמתית על כל המצוות שבין אדם לחברו – "ואהבת לרעך כמוך", אהבת ישראל. לדון לכף זכות, להרגיש את השני, להבין, להקשיב, לשמח, לא להעיר, לא לבזות, לדעת לשתוק, להעביר על המידות ולמחול...

רק מי שעובד ומתאמץ לקנות את מדת השלום (השלמות) בביתו, רק הוא יכול לזכות לכלי הנקרא "שלום", שמחזיק את כל הברכות. אשה שרוצה להשפיע על בעלה באיזה ענין, תדע שהלב שלו ביד ה', כמו שכתוב: "לב מלך ביד ה'" ובמקום לפנות אליו תפנה אל ה'.

עוד ידוע, שבשביל שלום ואהבה צריך נתינה – השפעה. כולם מדברים מזה, זה דבר מפורסם. אם כן, מהו הדבר הגדול ביותר שאפשר לתת? מה היא הנתינה הגדולה ביותר לשני? להתפלל עליו!

מחשבה פנימית (יואל אופנהיימר)

שלושה סוגי אכילה

הפסוקים שלנו : בראשית פרק לז

(כד) וַיִּקְחֵהוּ וַיִּשְׁלַכְהוּ אֹתוֹ הַבֶּרֶה וְהַבּוֹר רַק אֵין בּוֹ מַיִם: (כה) וַיֵּשְׁבוּ לֶאֱכֹל לֶחֶם...

פשט הפסוקים:

מיד לאחר שהשליכו את יוסף לבור, יושבים אחיו לאכול את ארוחתם.

האגדה על הפסוקים: (שמות רבה (וילנא) פרשת כי תשא פרשה מא)

כל מקום שאתה מוצא ישיבה אתה מוצא שם תקלה. שכן מצינו בדור המגדל [בבל] שנאמר "וַיִּמְצְאוּ בִקְעָה בְּאֶרֶץ שֹׁנָעַר וַיֵּשְׁבוּ שָׁם" (בראשית יא), ומה תקלה הייתה שם? "הִבֵּה נִבְנָה לָנוּ עִיר וּמִגְדָּל וְרָאִשׁוּ בְשָׁמַיִם" (בראשית יא). וַיֵּשְׁבוּ לֶאֱכֹל לֶחֶם [בפסוק שלנו] וכתוב "וַיִּמְכְּרוּ אֶת יוֹסֵף לַמִּשְׁמָעָאִלִּים בְּעֶשְׂרִים כֶּסֶף". "וַיֵּשֶׁב יִשְׂרָאֵל בְּשֵׁטִים" (במדבר כה). מה תקלה הייתה שם? "וַיִּחַל הָעָם לָזְנוֹת אֶל בָּנוֹת מִזְרָאֵם". ומה היה בסופם? "וַיְהִיו הַמִּתִּים בְּמִגְפָה אֲרֻבָּעָה וְעֶשְׂרִים אֶלֶף" (במדבר כה), ואף כאן [בפרשת עגל הזהב] ישיבה של עבודת כוכבים: "וַיֵּשֶׁב הָעָם לֶאֱכֹל וַשְׁתּוּ וַיִּקְמוּ לַצַּחֲק" (שמות לב), בעבודת כוכבים [המילה "מצחק" היא ביטוי לעבודה זרה].

נקודות למחשבה:

כשרואים האחים את יוסף מתקרב לקראתם, בודד הרחק מאביהם יעקב, מתפרצת בליבם שנאתם אליו, ומיד נרקמת מזימה נוראה: "וְעַתָּה לָכֵן וְנַהַרְגֵהוּ וְנִשְׁלַכְהוּ בְּאֶחָד הַבְּרוֹת וְאִמְרֵנוּ חַיָּה רָעָה אֲכָלְתָּהוּ" (פסוק כ). תכנון הרצח היה מושלם, וכלל העלמת הגופה ובידוי ראיות "וַיִּשְׁחָטוּ שְׂעִיר עִזִּים וַיִּטְבְּלוּ אֶת הַכֶּתֶנֶת בָּדָם" (פסוק כ), מה שאכן שכנע לגמרי את יעקב שהכריז בעצמו: "חַיָּה רָעָה אֲכָלְתָּהוּ טָרֶף טָרֶף יוֹסֵף" (פסוק לג). התערבותו של ראובן, האח הבכור והרחמן, מכניסה שינוי גורלי בתוכנית. כדי להמנע משפיכות דמים בידיהם, משליכים האחים את יוסף חי לבור. לכן מציינת התורה "וְהַבּוֹר רַק אֵין בּוֹ מַיִם" (פסוק כד) [לא הייתה בהשלכה לבור סכנת טביעה ומוות מיד]. על כל פנים, הבור מיועד להיות קברו של יוסף, ותמוה במיוחד שמיד לאחר המעשה הקשה יושבים האחים יחד לארוחה! במקומות רבים בתורה מסופר על אכילה ללא אזכור ישיבה. למשל על סעודת הפיוס בין יצחק ואבימלך כתוב: "וַיַּעַשׂ לָהֶם מִשְׁתֶּה וַיֹּאכְלוּ וַיִּשְׁתּוּ" (בראשית כו). לכן מפרשת אגדתנו את תוספת המילה "וַיֵּשְׁבוּ" כרמז למעשה מקולקל, שהוא מסמל את הנמכת קומת האדם והתקרבותו לארציות.

פעולותיו של האדם מתחלקות על פי שלשה תחומים: האסור, הרשות (המותר) והמצווה. גם מעשה האכילה יכול להשתייך לכל אחד מהתחומים הללו. תחום האיסור באכילה כולל בדרך כלל אכילה מתוך תאוה ודחף לסיפוק תענוג. הוא מתפרט לפי סוג האוכל (מאכלים אסורים), זמן האכילה (ביום צום או בזמן שצריך להתפלל), מקומו (מקומות שמפאת הכבוד אסור לאכול בהם - כגון בית כנסת), וצורתה (גרגרנות). אכילה מתאוה היא פתח רחב ליצרים, ועלולה לגרור עברות נוספות המחכרות באגדתנו, כגון שפיכות דמים, עבודה זרה או זנות.

רוב אכילת העולם שייכת לתחום השני, המותר, ומהווה פעולת חיים בסיסית. האדם אוכל כי הוא רעב ללא חיפוש אחר תענוג מיוחד. עם האוכל מגיע התענוג, אבל הוא כשלעצמו איננו המטרה של האכילה. אבל גם בתחום הזה, ישנם מצבים שהאכילה אמנם מותרת אבל מגונה מוסרית. אכילה המגלה אטימות לב היא בחינת "נבל ברשות התורה". למשל, האוכל לנוכח אדם רעב בלי להתחלק אתו, או המעדיף לאכול מאשר להושיט עזרה לזולת השרוי במצוקה קיומית.

מעטים זוכים להשיג את מדרגת האכילה של התחום השלישי, אכילת המצווה. במצב זה התענוג היחיד שהאדם חש הוא קיום רצון ה', כגון אכילת קרבנות בבית המקדש או אכילת מצה בליל הסדר לשם המצווה. ועל זה נאמר: "וַיִּחַזְזוּ אֶת הָאֱלֹהִים וַיֹּאכְלוּ וַיִּשְׁתּוּ" (שמות כד).

בסוד הלשון (יוסף בלו)

פרשת וישב לאור חג האורים

בשבוע הבא לאחר קריאת התורה של פרשת וישב, נדליק נר ראשון של חג **החנוכה**, אותיות **הח"ן** [ר"ת **ה**חכמת **נ**סתר] **הויה**. מה שמרמז על כך ששם ה' הנודע לנו בתורה מסתיר חכמה ללא קצה, וניתן לגלות וללמוד על נושא זה דווקא מתוך ספרי הסוד הקדושים. ידוע כי חג החנוכה נקרא על חנוכת המזבח וטיהור בית המקדש כאשר **חנו** המקבים בירושלים ב- **כ"ה** כסלו. "הבן איש חי" כותב שהתיבה ה - **כה'** של התורה היא המילה **אור**, לכן אין זה פלא כי חג החנוכה נקרא גם חג **האורים**. אלו מלמדים שאם עיני הקוראים חונים באמת בתורה, ה' חוננם מתנת חנים של אור, כמו מתוך להבת האש המשמחת לאחר הדלקת נרות החנוכייה.

יגעתי ומצאתי **שליביה** אותיות **בלב יה**, גימטריא **בלב גאווה** וגם **הב להבה**. באמצעות הרמזים ניתן לכוון שיש לחבר את לבבנו אל יה הבורא, ובאמצעות למוד תורתו ניתן לקבל ניצוץ להבה שיכלה באש את מה שבנו והוא הרצון לקבל הנאה ברשות הרבים וברשות היחיד והם הגאווה והאגו.

יגעתי ומצאתי **שסופגניה** אותיות **גן יהוסף** וגם **סוף היגיון**. באמצעות הרמזים ניתן לכוון על יוסף ולקבל עידוד. כי למרות הייסורים והבושה שספגנו בגולה, נזכה להבין הכל בעת סוף היגיון והסבל דווקא בזמן הגאולה. ולעתיד לבוא בגמר התיקון נזכה גם בשכר על היגיעה שהייתה בעת החשיכה לא מתוך בושה אלא מתוך השתוות צורה אל הבורא, להיות משפיעים כמוהו. שהרי בודאי בזמן התיקון כבר עתידים עם ישראל לקנות את תכונת האהבה שאינה תלויה בדבר. האהבה הזאת היא התכלית המטרתית של ה' היא ברורה ואותה יש לקנות.

פרשת **וישב** אותיות **וי שב**, מה שמרמז על קריאת **וי** של כאב של כל משפחת ישראל על מעשה מכירת יוסף הצדיק, אשר ישב בבור פעמיים. למרות הכל יוסף לא נשבר חזאת בזכות החכמה, שהעביר לו יעקב בעת שישב ללמוד בשיבות שם ועבר. רמז נוסף **וישב** גימטריא **הב שוה** המרמז על יוסף שקיבל על עצמו לקיים את "שיויתי ה' לנגדי תמיד", לכן הצליח מתוך אמונה להתמודד עם כל מה שעבר עליו ושמך הלך לפניו. רמז נוסף **וישב** גימטריא **הבושה**. ואכן בפרשה נכתב על יהודה, אשר התגבר על הבושה כאשר שפט את תמר והודה על האמת. למעשה הוא ייבם את תמר כלתו, אשר התכוונה למסור את נפשה ולהישרף על מוקד האש, רק בכדי שלא לבייש שופט בישראל. ומתולדות הזיווג של יהודה עם תמר נולד לימים המשיח דוד המלך לבית יהודה. כלומר הקב"ה כבר משיב לנו תשובה מידית בפרשה גם לשאלת מצב עם ישראל באחרית הימים. התשובה היא התגלות משיח בן דוד בפרהסיה ובע"ה בקרוב מאוד.

"וַיִּשְׁרָאֵל, אֶהָב אֶת יוֹסֵף מִכָּל בָּנָיו כִּי בֶן זִקְנִים הוּא לוֹ וַעֲשֵׂה לוֹ, כְּתִנֶּת פָּסִים" (בראשית לז, ג). רש"י מפרש: "**בן זקונים** - שנולד לו לעת זקנתו. ואונקלוס תרגם **בר חכים הוא ליה** כל מה שלמד משם ועבר מסר לו". בעל הטורים כותב על כתנת "**פסים** - נוטריקון: פוטיפר סוחרים ישמעאלים מדינים". מה שמרמז, כי מבין הסיבות למכירתו של יוסף וההתגלות שלו למצרים היא שיעקב הראה לכל לא רק פנימית אלא גם חיצונית שהעדיף את יוסף על פני אחיו. לכן, הם קנאו בו ושנאו אותו. "וַיִּטְבְּלוּ אֶת הַכְּתִנֶּת בַּדָּם" (בראשית לז, לא). כך השיבו הבנים ליעקב, מה שגרם לו להתאבל שנים רבות על יוסף שאהב כל כך, כי היה נעדר לקבורה.

יגעתי ומצאתי כי **פסים** אותיות **ים סוף** וגם גימטריא **סוף הגאולה**. מה שמרמז שמה שהתחיל אצל יוסף בחלום ודמיון סופו היה התגשמות במציאות. יעקב גער ביוסף שסיפר את חלומותיו על אחד עשר הכוכבים, השמש והירח משתחוים לו. אבל "וַאֲבִיו, שָׁמַר אֶת-הַדְּבָר" (בראשית לז, יא). אונקלוס מתרגם את הפועל **שמר** בתיבה **נטר**. **שמר** גימטריא **גואל שר**, **נטר** אותיות **נר ט** (ידוע כי הספירה התשיעית מכתר היא יסוד המקושרת ליוסף הצדיק אשר שמר את הברית). יעקב השתוקק להשראה בכדי לפתור את הנסתר בחלומותיו של יוסף ולא ראה בחלום כשיגעון גדלות, כי בסוף היה יוסף שר משנה למלך והיה הגואל של כל העולם והיה כנר המאיר לכולם בחוכמה. רמז נוסף, צירוף **שמר נטר** אותיות **מט שר נר**, מה שמרמז על תחילת גלות בני ישראל במצרים בתוך **מט** שערי טומאה, וגאולת עם ישראל הייתה לאחר קריעת ים סוף אך ה' מלמד אותנו כי הגאולה האמתית היא בסוף, בגמר התיקון.

רבי נתן תלמידו של רבי נחמן מברסלב כותב על החלום הנ"ל: "אף על פי שכל הצדיקים עוסקים בזה, להמשיך השגות אלוקות על ידי צמצומים, אבל כלם צריכין לקבל השגות אלוקות מזה הצדיק שיכול לעשות בחוכמתו צמצומים נפלאים כאלה עד שיכול לקרב כל הנפשות הרחוקות. כי הוא בחוכמתו עולה על כלם... עד שכל הגדולים והקטנים וכל הרחוקים הרוצים להתקרב כלם צריכים לקבל ממנו" (הלכות השכמת הבוקר ד, טז).

אז בע"ה שנזכה להתחבר לצדיק יסוד עולם, בכדי להתקרב כולנו באמצעות לבושי חוכמתו לדבוק בה'. ומכסלו להיות כ - **סך לו** נרות החנוכייה המאירים אותנו להיות אור לגויים מחג האורים לכל השנים הבאות, אכ"ר.

פניני בינה (יפעת אדלר)

חנוכה – וקבעום ליום טוב בהלל ובהודאה

בחנוכה אנחנו מודים על הנס הגדול ע"י אמירת הלל שלם בתפילה והודאה בברכת המזון.

ואלו הימים שבהם גומרים את ההלל: יו"ט ראשון של פסח, שבועות, סוכות, שמיני עצרת וחנוכה. מדוע דווקא בימים אלו גומרים את ההלל?

ישעיהו אומר: "עם זו יצרתי לי, תהילתי יספרו" (ישעיהו מג כא) – כלומר, סיפור תהילות ה' פירושו הגעה לתכלית שלשמה נבראנו. הלל גמור משמעו הגעה לתכלית, שכתוב "מי ימלא גבורות ה' ישמיע כל תהילתו". קבעו חז"ל שעיקר ההלל הוא במילים **"הללו עבדי ה'"**, ולכן בפורים לא אומרים הלל שהיו אז עבדי אחשוורוש ולא עבדי ה'. עיקר ההלל הוא **"עבדי ה'"** – חירות אמיתית, חירות ממלאך המוות, חירות משעבוד גלויות, ואין לך בן חורין אלא העוסק בתורה. אמירת ההלל מראה על גמר חירות.

הלל גמור – שהעניין נגמר, העניין שלשמו מוקדש ההלל נגמר, והלל הוא גם סיפור.

יום חנוכה הוא יום גדול, אור גדול. ה"אור הגנוז" שנגזז מששת ימי בראשית מתגלה בחנוכה. הקב"ה אמר: ויהי אור. יהי גימטריא כ"ה, אור ששייך לחנוכה. איך אפשר למשוך אור כזה גדול לכל אדם פרטי? כמו שבסיפור יציאת מצרים כל המרבה לספר מושך אור גדול, כך בכלל ובסיפור ההלל אפשר למשוך אור גדול. הלל גמור הוא זמן גדלות, וחנוכה הוא זמן גדלות, וסיפור הנס הגדול שאנו עבדי ה' ולא עבדי יוון – זה הנס הגדול.

וככל שאומרים יותר ההלל כך מגיעים לשלמות יותר, לשלמות המוחין, הלל גמור.

הלל שלם נאמר רק במקום שיש יום שמיני, יום שמראה על שלמות. כל יום רגיל אינו שלם כי הוא מורכב מיום ומלילה. ועל היום השמיני נאמר **"יום אחד הוא יודע לה' לא יום ולא לילה והיה לעת ערב יהיה אור"** (זכריה יד ז). ונקרא יום אחד, יום שבו אחדות, שבו עניין ה' אחד ושייך ליום השמיני. "יום אחד יודע לה'" ולא לנו. היום השמיני ישנו בחנוכה, בסוכות – בשמיני עצרת, ובשבועות, שהוא ממש "יום אחד יודע לה'". היום הראשון של פסח הוא היום היחיד שבו אומרים הלל גמור על אף שאינו יום שמיני אלא שמכח "אתערותא דלעילא" הוא יומו של הקב"ה. הקב"ה נותן לנו האור, ומכאן ש"יום אחד יודע לה'" הוא גם כן מבחינת היום השמיני. ובשאר ימי פסח לא אומרים הלל שלם מכיוון שביציאת מצרים בני ישראל עדיין לא הגיעו לגמר החירות והתהליך הושלם רק בחג השבועות.

עבדי ה' – בן חורין ממש הוא בעל חירות המחשבה. אפשר לקחת לאדם את הרכוש ואת הבגדים, אפשר לענות אותו בעינויים קשים, אך את החירות אי אפשר לקחת. החירות שעם ישראל קיבל ביציאת מצרים היא חירות המחשבה. האדם חי במקום שמוחו חי, שם הוא בן חורין, זה שרצו לגזול יוון. לבלבל את המחשבות, שיחשבו מה שהממלכה הגדולה חושבת. וכאשר לאדם יש רק ה"לבדו" אזי הוא יכול להלל את שם ה'. כאשר האדם מבוטל לגמרי מבחינת עצמו ומשוחרר מכוחות חיצוניים, אזי יכול להלל את ה'. ביציאת מצרים עדיין לא אמרו הלל גמור שהרי עדיין היו כוחות חיצוניים. אמרו: נמרוד ונחזור מצריימה, מלחמת עמלק וכו', עדיין היה להם משהו נוסף ולא רק את ה' לבדו, והלל צריך רק את ה' לבדו. זה היה במתן תורה. בשבועות השתחררו מהחיצוניות ואפשר אז לומר הלל גמור.

קנין החירות המלא היה בניצחון על היוונים. אמר חז"ל (ב"ר פ"ב פ"ד): חושך – זה יוון, שהחשיכו עיניהם של היהודים, לא נתנו להם להסתכל במקום שחפצו, כווננו עיניהם למקום שהיוונים רצו. ובהשתחררם מהיוונים אמרו אז הלל הגמור.

(עפ"י נוהגים בהם יום טוב בהלל והודאה, סדר חנוכה, הרב שיינברגר)

נשמח לקבל תגובות, הארות, משוברים ופנינים שלכם ונפרסם מבוחר שלהם.

נפשו אותנו באתר www.orpnimi.org.il [אור פנימי](mailto:yifat@orpnimi.org.il) yifat@orpnimi.org.il